Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 91. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 15-го ТРАВНЯ 1956. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK. TUESDAY, MAY 15, 1956. No. 91. VOL. LXIII.

УРЯД ДОМАГАЄТЬСЯ ПОПРАВКИ В ЗАКОНІ ПРО ДОПОМОГУ ВТІКАЧАМ

Вашингтон. — Представники державного департаменту висловлюють свої побоювання, що леґіслятивні рамці можуть перешкодити у виконанні програми переселення втікачів з-поза залізної заслони, устійненої в законі з 1953 року і разом з цим можуть причинитися до невдачі започаткованої американським урядом акції допомоги згаданим втікачам. Згідно із законом про допомогу втікачам з 1953 року, до ЗДА може іміґрувати 45,000 втікачів поза квотами, встановленими в основному законі про іміґрацію, т. зв. законі МекКеррана-Волтера. Закон передбачує, що з 45,000 спеціяльних віз 35,000 віз мають бути видані особам, які втекли до Західньої Німеччини або Австрії і тільки десять тисяч віз для тих, що втекли до інших країн. Тимчасом, державний департамент видав із останньої квоти 10,000 віз вже 5,500 віз і має ще 12,500 аплікацій на решту 4,500 віз. З другого боку державний департамент видав досі тільки 9,000 віз з усіх 35,000 віз, зарезервованих для втікачів у Західній Німеччині й Австрії і не має великих надій одержати стільки аплікацій, щоб використати всі ці зарезервовані візи. Водночас, згідно з постановами закону, можливости видавати невикористані для втікачів, які опинилися в Західній Німеччині й Австрії, візи для втікачів, які втекли до інших країн.

В цій справі президент Айзенгавер запропонував був Конґресові поправки, які дозволяли б на повне використання устійненого законом числа віз, але великої надії на прийняття цих поправок немає. Сподіваються тільки, що Конґрес в деякій мірі злібералізує постанови закону про іміґрацію, щоб уможливити переселення всіх бажаючих. Урядовці, яким доручено виконання ухваленого Конґресом закону про допомогу втікачам, висловлюють свій острах, що неспроможність допомогти втікачам у переселенні може у великій мірі пошкодити престижеві ЗДА і вимагають ухвалення потрібних поправок у законі. Водночас із цим, офіційні вашинґтонські чинники звертають увагу, що останнім часом Совєти збільшили на 60 відсотків свою пропаґанду за поворотом „на родіну", і що совєтські і сателітні радіопередачі присвячують все більше уваги справі заагітування втікачів до повороту до Совєтського Союзу чи інших сателітних країн.

Лікарі ствердили дуже добрий стан здоров'я Президента

Вашинґтон. — Президент Айзенгавер вийшов в суботу 12 травня ц. р. з військового шпиталю Волтера Ріда у Вашинґтоні, де він перейшов дводенну дуже інтенсивну й докладну перевірку здоров'я „від стіп до голови", як він сам висловився. У деталізованому обширному лікарському комунікаті, оприлюдненому 12 травня за підписами лікарів ґенерала Говарда Снайдера, особистого лікаря Президента, й ґенерала Лїонарда Гітона, директора названого вгорі військового шпиталю, стверджено дуже добрий стан здоров'я Президента, особливо ж його серця. Президент, як відомо, дістав був 24 вересня мин. року легку серцеву атаку. Президент важить тепер 168 фунтів, при своїй висоті 71 інч. Перед виходом зі шпиталю Президент понад годину підписував державні акти й полагоджував різні справи з пресовим секретарем Гаґерті. Попрощавшись весело з шпитальним персоналом, Президент просто зі шпиталю поїхав на ґольфове поле, звідкіль вернувся до Білого Дому. В неділю вранці Президент відлетів до Ґеттисбурґу. У понеділок Президент мав вернутись до Вашинґтону, де перевів ніч на понеділок. Президент має тепер 65 років.

Буревії і хмароломи спричинили у ЗДА жертви в людях і майні

Флінт, Миш. — Буревій, що перейшов над південною частиною стейту Мишиґен, спричинив впродовж останньої суботи смерть 4 осіб і поранення понад 100. Так само у стейті Огайо згинуло 5 осіб і десятки віднесли поранення. Вихор осягнув був силу 70 миль на годину, позривавши багато дахів із домів, перевернувши цілі доми та позривавши електричні проводи. Найбільше з усіх міст потерпів Флінт в стейті Мишиґен, що нараховує коло 150,000 мешканців. У тому місті є коло 200 будинків знищених, а коло 80 осіб зазнало при цьому поранення. Те місто було вже в минувшині кількакратно жертвою буревіїв і хмароломів, особливо 8 червня 1953 року, коли згинуло там 116 осіб. В заповідях погоди передбачується на найближчі дні нагальні бурі і зливні дощі в різних середних і східніх стейтах країни.

В АМЕРИЦІ

● **В американському** Ярмарку Світової Торгівлі, що його влаштовує департамент торгівлі міста Ню Йорку разом з численними торговельними й індустріяльними установами в залях новозбудованого Колізею і що триватиме від 14 до 27 травня ц. р., бере участь 23 країн світу, як теж і Західній Берлін.

● **Випадки захворіння** на дитячий параліч цього року помітно зменшилися. В останнім тижні квітня було таких випадків 80 проти 148 в такому ж тижні минулого року. Від 1 квітня по 5 травня цього року було 395 випадків захворіння на поліо проти 536 таких випадків в такому ж самому часі мин. року.

● **Командант корпусу** морської піхоти ген. МекКолл Пейт не знайшов за офіцерами бази в Паррис Айленд ніякої посередньої вини в смерті шістьох вояків морської піхоти, спричиненій безвідповідальним наказом сержанта МекКіна. Над самим МекКіном відбудеться незабаром воєнний суд за те, що він спричинив цю трагедію під впливом алькоголю, наказавши нічний марш через глибокий мокляк.

● **До Оттави**, столиці Канади, прибув із Дітройту, ЗДА, віцепрезидент Бразилії Хоао Ґулярт разом із своєю дружиною в офіційні відвідини до канадійського уряду. В Оттаві він гостюватиме два дні.

● **Компанія Форд Мотор** створила окрему допоміжну корпорацію для ведення дослідів, підготовних робіт й евентуально масової продукції керованих ракет й інших електронічних, аеродинамічних і нуклеонічних проєктів.

● **В Бразилії** назріває криза у взаєминах між урядом і проурядовими партіями — соціял-демократичною, що її очолює президент Кубічек, і партією праці, очолюваною віцепрезидентом Ґуляртом. Партія праці, як теж частина соціял-демократичної партії, вирішила підтримати проєкт закону про амнестію для комуністичних провідників, проти якої заявляється дуже катеґорично уряд. Ця криза може довести до того, що президент Кубічек втратить у бразилійському Конґресі прихильну для уряду більшість.

● **Президент Айзенгавер** підписав закон про уділення 100,000 нагороди Вільямові Ф. Фрідманові, емеритованому шифровому експертові уряду. Ця нагорода подумана як відшкодування за те, що Фрідман не може користати із зроблених ним винаходів, бо вони є важливою державною таємницею.

ПОЧАЛАСЯ КОНТРОЛЯ СТАНУ І ДІЛОВОДСТВА УНС

Джерзі Сиі. — В понеділок, 14-го травня, почалась тут у приміщеннях Головної Канцелярії Українського Народного Союзу при 81-83 Ґренд Стріт звичайна контроля організаційного і фінансового стану та діловодства цієї організації. Контролю переводить Контрольна Комісія в складі: д-р Володимир Галан з Филаделфії, інж. Степан Куропась з Шикаґо, Іван В. Іванчук з Дітройту, Петро Кучма з Ню Йорку й інж. Володимир Коссар з Вінніпеґу, Канада. Контроля відбуватиметься впродовж тижня і вона попереджує звичайні річні наради Головного Уряду, що відбудуться в тижні від понеділка 21-го травня в приміщеннях Союзівки, вакаційної оселі УНСоюзу в Кетскильських горах, яка в половині червня буде офіціяльно відкрита для загального вжитку.

Підводний атомовий човен „Навтілюс" започатковує тиждень збройних сил в Ню Йорку

Ню Йорк. — 300-стоповий підводний атомовий човен „Навтілюс" започаткував своїми чотиригодинними відвідинами в нюйоркській пристані Тиждень Збройних Сил, що проходить під гаслом „Сила для миру". Навтілюс переплив Гадсоном аж до мосту Вашинґтона і вернувся потому до своєї бази в Ню Лондоні, Конн. Навтілюса вітали цілим хором гудків всі кораблі у пристані і приглядалися йому тисячі мешканців Ню Йорку. У зв'язку з цими відвідинами представники преси мали перший раз можливість побувати на цьому атомовому підводному човні й оглянути його улаштування.

НТШ вшанувало роковини Івана Франка окремою науковою конференцією

Ню Йорк. — Наукове Товариство ім. Шевченка вшанувало столітні роковини народження Івана Франка, що припадають у цьому році, окремою Науковою Конференцією, що відбулася минулої суботи і неділі, 12 і 13-го травня, в приміщеннях Колумбійського Університету. Конференцію відкрив в суботу пополудні проф. д-р Кость Кисілевський, голова Філологічної Секції Т-ва, яка зорганізувала цю конференцію. Привітавши гостей та вияснивши причини і ціль конференції, проф. Кисілевський між іншим поінформував, що старанням Т-ва вже в червні появиться саме тепер друкований вибір творів Івана Франка, а восені появиться окремою книжкою збірник популярно-наукових праць про Івана Франка у виданні НТШ і УНСоюзу. Більшість праць до цього збірника будуть раніше надруковані фейлетонами у „Свободі", щоб у той спосіб дати нагоду найширшим колам громадянства познайомитись з оцінкою і характеристикою багатобічної творчости і ролі Івана Франка та його значення для української нації і світової культури. Після скликання Президії Конференції, до якої входили: проф. Вол. Дорошенко, проф. Мих. Ветухів, проф. Міяковський, проф. Загайкевич і п. Д. Галичин, виголошено або прочитано ще ряд привітань. У програму дводенної Конференції входили такі праці: Володимир Дорошенко: Скорбний шлях Івана Франка; Богдан Кравців: Франко — лірик; Володимир Янів: Душевні переживання в'язня в „Тюремних сонатах" Франка; Григор Лужницький: Театрально-соціологічні елементи в драматичній творчості Франка; Ол. Кульчицький: Психологічні аспекти „Мойсея" Франка; Ярослав Рудницький: Франко і Франкіяна в Канаді; Пант. Ковалів: Лексичні особливості ранніх суспільних поезій І. Франка; Марія Пшеп'ярська - Овчаренко: Наголос у Франковій поезії; Василь Лев: Участь Франка у творенні української літературної мови; Микола Вацик: Розвиток національно-політичних ідей І. Франка; Ярослав Гриневич: Віруючий Франко; Марія Струтинська: Фраґмент із щоденника праці в Літературно-меморіяльному музеї Франка у Львові; та Кость Кисілевський: Наукові праці І. Франка.

Голова УВАН проф. М. Ветухів, вітаючи Конференцію від УВАН, заповів, що теж ця наша, очолювана ним вільна наукова інституція, передбачає окрему конференцію для вшанування роковин Івана Франка, найбільшого після Шевченка, сина Української Землі.

Відділи УНС ню-йоркської метрополії започаткують сезон на „Союзівці"

Ню Йорк. — Відділи Українського Народного Союзу метрополії Ню Йорку і Ню Джерзі рішили започаткувати цьогорічний літній сезон на „Союзівці", вакаційно-відпочинковій оселі Українського Народного Союзу в Кетскильських горах, окремою масовою імпрезою — весняним фестином, що відбудеться в неділю 17-го червня. Рішення в цій справі винесено на окремих нарадах Окружної Ради Відділів метрополії, які відбулись минулої п'ятниці, 11-го травня, в приміщеннях місцевого Народного Дому. Нарадами в яких взяло участь кругло 50 представників понад 20 відділів метрополії, проводив голова Окружної Ради, заст. головн. предсідника УНС адв. Михайло Пізнак, а секретарювала гол. радна п-ні Марія Демидчук. На нарадах був приявний теж гол. предсідник УНСоюзу п. Д. Галичин і гол. секретар п. Г. Герман. Згідно з інформаціями, на „Союзівці" від закінчення попереднього сезону переведено ряд нових удогіднень, а плянований весняний фестин дасть нагоду найширшим колам громадянства вже на самому початку сезону не тільки провести один день серед чудової природи, але й познайомитися з новими великими відпочинковими, виховними та культурно-розваговими можливостями тієї оселі, що вже стала центром українського життя в літньому сезоні. Теж і під час фестину передбачено відповідну культурно-мистецьку та розвагову програму. Для удогіднення переїзду для тих громадян, що не мають власних автомобілів чи не зможуть скористати з місця в автомобілях своїх приятелів чи знайомих, будуть зорганізовані прогулянки окремими автобусами з Ню Йорку, Брукліна, Асторії, Джерзі Сиі, Бейону, Нюарку, Пассейку, Перт Амбою, Елизабет, Йонкерс та Ансонії та інших довколичних місцевостей. Місцеві Відділи УНСоюзу повинні в цій справі негайно порозумітись з Головною Канцелярією УНСоюзу.

На цих же нарадах адв. Пізнак поінформував про заавансований розгляд і перевірку можливостей здійснення ухвали попередніх зборів представників Відділів УНСоюзу метрополії щодо організації репрезентативної культурної імпрези в Ню Йорку. Саме тепер перевіряється можливість виставки оригінальної опери одного з наших композиторів з участю найкращих мистецьких сил.

Англія перепрошує Совєти за справу Крабба

Лондон. — В англійській і совєтській пресі оприлюднено тексти совєтської ноти до англійського уряду з 4 травня ц. р. і англійської відповіді з 9-го травня ц. р. Проте відомість про ці обидві ноти появилась щойно в п'ятницю 11 ц. м. Большевики покликались на факт, що англійський контр-адмірал Філіпп Барнетт, шеф штабу морської бази в Портсмуті, заявив був, совєтському контр-адміралові Котову, командантові трьох совєтських воєнних кораблів, що впливули були до порту Порсмут, привізши Хрущова й Булґаніна, що у тому часі англійська адміралція не переводила ніяких морських операцій, які вимагали б приявности нурців. Тим часом — говорила совєтська нота — англійська преса принесла відомості про зникнення нурця коммодора Крабба біля совєтських воєнних кораблів. Ото ж совєтський уряд „був би вдячний за вияснення в цій справі." Англійська відповідь була в трьох реченнях. Вона признала, що коммодор Крабб „переводив досвіди", ствердила, що це був імовірно Крабб, що його бачили совєтські моряки з помосту, та заявила наприкінці: „Його приявність в сусідстві нищильників сталася без нічийого дозволу, а уряд Її Королівської Величности висловлює свій жаль з приводу того інциденту". На понеділок 14 призначено в англійській палаті громад дебату в цій справі. Совєтська преса ластиться, що англійці „порушили права гостинности", виславши нурця Крабба для обслідування підводних частин совєтських кораблів. У відповіді англійська преса, не виправдуючи своєї адміраліції, пригадує, що коли весною ц. р. до Ленінграду прибула з відвідинами ескадра англійських воєнних кораблів, то довкола роїлось від човнів і нурців, а серед совєтської публіки, яку допущено на поміст кораблів, були такі, які перепачкували фотоапарати.

Грецькі терористи повісили у відплаті двох англійців

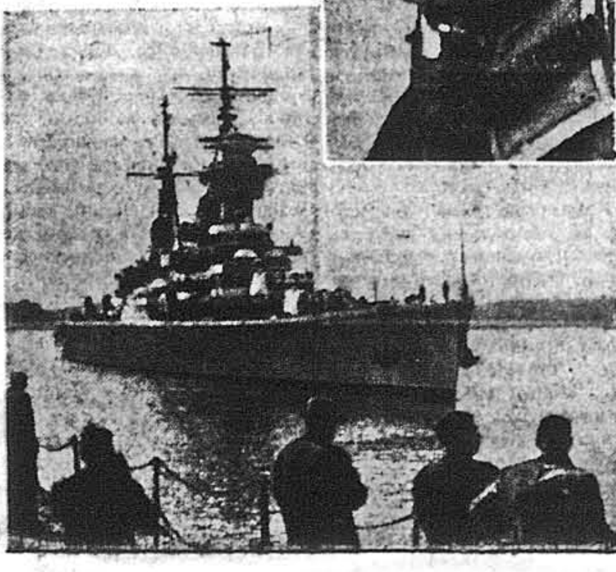
Нікозія. — На вулицях столиці Кипру Нікозії і в інших кипрських містах грецька терористична організація розкинула летючки англійською мовою, в яких повідомляється, що у відплату за повішення в минулому тижні двох молодих грецьких терористів, повішено двох англійських вояків. Грецька летючка називає поіменно повішених англійців: капраля Ґордона Ґілла, який зник у листопаді 1955, і капраля Ронні Шілтона, який зник в квітні ц. р. — обидва з військ, стаціонованих на Кипрі. У летючці кажеться, що вони були „в полоні" у терористів. Їх тіла, мовляв, не повернено тому, що й тіла повішених терористів не повернено їх родинам. Англійці піддають під сумнів твердження тієї летючки, підписаної іменем „Діґеніюс", що є псевдонімом шефа терористичної організації, на голову якого наложено нагороду 28,000 дол. (10.000 англ. фунтів), бо, мовляв, терористи були б подали світлини повішених, — або місце, де закопано тіла. В іншій летючці закликається всіх греків на Кипрі вбити англійського губернатора Гардінґа. Одного юнака, який розкидав летючки, під час його втечі застрілено. З свого боку англійці розкинули летючки грецькою мовою проти „псевдо-патріотів", які, мовляв, спричинили смерть стільки-то своїх земляків. На Кипрі все ще триває генеральний страйк протесту.

Провідник англійських комуністів потерпів за свій „сталінізм"

Лондон. — Гаррі Політт, довголітній генеральний секретар англійської комуністичної партії, зрікся свого становища, покликавшись на „поганий стан здоров'я". Партійна верхівка, сформована щойно 3 квітня ц. р., прийняла його резиґнацію і призначила його на формальний та позбавлений всякого практичного значення пост голови партії, а дотеперішнього голову партії Вільяма Ґеллачера призначено „президентом" партії. Цеї останньої почести до цього часу не було і тепер теж не сказано, який буде поділ функцій поміж партійним президентом та головою. На місце 65-річного Політта генеральним секретарем партії став 45-річний Джон Голлан, головний організатор комуністів в Англії та редактор партійного органу „Дейлі Воркер" у Лондоні. Хоч формально Політта підвищено в партійній ранзі, проте фактично відібрано йому дальше керівництво партії. Загально вважають, що сталось це у наслідку теперішнього „протисталінського" курсу партійної політики в Совєтах. Політт належав між інтернаціональними комуністами до патентованих „сталіністів".

ТАЄМНИЧА СМЕРТЬ БРИТІЙСЬКОГО НУРЦЯ

Справа британського нурця комодора Крабба, що пропав без вісти під час відвідин Булґаніна і Хрущова поблизу совєтських кружляків, набрала світового розголосу і стала предметом виміни дипломатичних нот між СССР і Великою Британією. На фото — праворуч нурець Крабб, внизу — совєтський кружляк „Орджонікідзе", коло якого пропав Крабб.

СОВЄТИ ПРОДОВЖУЮТЬ „СПІВІСНУВАЛЬНУ" ОФЕНЗИВУ

ПРОПОНУЮТЬ ЯПОНІЇ ОБМІН АМБАСАДОРАМИ. — ОБІЦЯЮТЬ ФРАНЦУЗЬКИМ СОЦІЯЛІСТАМ СКАСУВАННЯ КОНЦЕНТРАЦІЙНИХ ТАБОРІВ У СССР

Москва. — Новим співіснувальним трюком большевиків виявилась пропозиція Булґаніна, яку він зробив японському міністрові хліборобства Іхіро Коно, голові японської делеґації в Москві для переговорів в справі договору про риболовлю, — щоб негайно обмінятись амбасадорами, не чекаючи підписання формального мирового договору. Формально між СССР і Японією все ще існує стан війни, яку СССР виповів Японії 9 серпня 1945 року, буквально на 6 днів перед капітуляцією Японії перед ЗДА. Совєти не підписали мирового договору, що його підписали всі західні держави в Сан Франсіско в 1951 році. Мирові переговори, ведені між Японією і Совєтами в Лондоні, розбились в березні ц. р. об упертий спротив Совєтів віддати Японії Курильські острови і південний Сахалін, загарбані в останній війні. Договір в Ялті „подарував" Совєтам ті японські території як ціну за приступлення СССР до війни проти Японії, що сталося, як вище сказано, на тиждень перед кінцем війни, без ніякої потреби для альянтів. Хоча Булґанін обіцяв керівникові японської місії в справі рибальської умови, що СССР підпише таку „короткореченцеву" умову, проте на сьомигодинному останньому засіданні в суботу ніччю большевицькі представники зажадали вставити на кінці договору про риболовлю застереження, що договір увійде в силу тільки після підписання формального мирового договору. Мирового ж договору большевики не хочуть дати Японії, хіба за ціну її відмови від названих територій. Японська делеґація відкинула однаково вимогу щодо того „додатку" про практичну неважність рибальського договору, як і пропозицію Булґаніна на обмін амбасадорами. Японці уважають, що Москва, обмінюючись з Японією амбасадорами, хоче наслідувати свою тактику, яку застосувала супроти Німеччини: там вона зміцнила цим поділ Німеччини, удаючи водночас „приязнь" супроти німців і бажання „співіснувати" з ними, а тут вона так само дістала б змогу повести пропаґанду на японському терені за „співіснуванням", не давши Японії мирового договору та не звернувши їй Курильських островів і Сахаліну. Заповіджений вже бенкет з нагоди підписання договору про риболовлю відкликано, а японсько - совєтські взаємини стали ще гірші.

Водночас, показавши проґулянці французьких соціялістів відповідно зверху „помальований" „поправчий табір праці" біля Тули, представник МВД заявив отим гостям, що за рік-півтори будуть цілком скасовані в Совєтах табори примусової праці. Мовляв, вже й тепер депортації до далеких місць відбуваються тільки „у винятковиx випадках особливо поважних політичних злочинів". Однак — пояснював той совєтський, ближче неназваний емведист — судиться тепер обвинувачених „леґальною нормальною процедурою". В майбутньому — продовжував совєтський інформатор французьких соціялістів — плянується в СССР тільки два типи в'язниць: звичайні в'язниці і „поправчі табори праці", але з цих останніх нібі не висилатимуть в'язнів на роботи поза таборами. Повідомляючи про це, західня преса наводить список найважніших і найбільших совєтських масових таборів невільничої праці, утримуваних в СССР з економічних причин, щоб даремною працею переводити великі і фізично найважчі роботи по копальнях, лісах і каналах.

У виборах в Австрії перемогла Народна партія

Відень. — У недільних виборах до австрійського парляменту перемогла Народна партія канцлера Юліюса Рааба, діставши 2,068,000 голосів, проти 1,873,000 голосів, що впали на Соціял-демократичну партію, яка з Народною творить урядову коаліцію від відновлення після війни австрійської незалежної Республіки. Народна партія, яка мала в парляменті 74 мандати, матиме в новому парляменті 82, а соціялісти, які мали 73 послів, матимуть тепер 75. Втратили обидві скрайні партії, права Незалежна партія, якій закидується нацистські тенденції, і ліва — комуністична. Комуністи, що мали раніше 4 мандати, матимуть в новому парляменті лише трьох послів. Новий уряд напевне створить знову канцлер Рааб. Залишиться теж теперішня партійна коаліція, однак позиція Народної партії буде сильніша, бо вислід виборів уважається за відкинення австрійцями націоналізаційних проєктів соціялістів, щодо пропаґованої ними націоналізації нафтових копалень, повернених большевиками у східній Австрії.

В СВІТІ

● **Мати повішеного грецького** терориста на Кипрі, Караоліса, стояла цілу ніч з 9 на 10 травня ц. р. перед в'язницею в Нікозії і вранці почула дзвін: знак, що її сина повішено. Вона вислала була депешу до англійської королеви Єлисавети з просьбою про помилування сина, але не дістала відповіді. Англійська королева мусить в усіх політичних справах слухати поради свого прем'єра, якщо не хоче викликати конституційної кризи.

● **У Сент-Льо в Нормандії**, північна Франція, урочисто відкрито великий, модерно уряджений, 11-поверховий Французько-Американський Пропам'ятний шпиталь, збудований за американські і французькі гроші. На його відкритті був також присутній американський амбасадор у Франції С. Д. Діллон. Шпиталь збудовано як своєрідне відшкодування для міста, що його американська артилерія майже зрівняла з землею в 1944 році, щоб стримати німецькі підкріплення, стягувані до порту Шербурґу.

● **В обширі островів Маршалла**, у південній частині Тихого океану, де вперше мають скинути з літака водневу бомбу, знаходиться 20—30 японських рибальських кораблів, — заявив речник японського уряду. Однак, всі ці кораблі забезпечені новітніми радіоапаратами і дістали пересторогу від американського командування триматися здалеку від небезпечних вод.

● **В Мелбурні, Австралія**, американський ґенерал Джеймс Дулітл прийняв дефіляду війська, яке маршувало з нагоди роковин битви на Кораловому морі, що врятувала Австралію від небезпеки японської інвазії. У параді брало участь 2,000 вояків — моряків і летунів, чоловіків і жінок, австралійців, а також 60 американців — учасників тієї морсько - летунської битви. Ґенерал Дулітл надав відзначення 79 ветеранам, які разом із ним брали участь в летунській атаці на Токіо в 1942 році.

● **Східньо - німецькі комуністи**, продовжуючи кричати про „підслуховий тунель", що його буцімто американська розвідка провела із західньої зони Берліну у східню, щоб підслухувати телефонічні розмови між східнім Берліном і Москвою, запевняють тепер, що ідею побудови такого тунелю піддала сестра голови Інформаційної Служби Аллена Доллеса, Елінор, яка працює асистенткою в бюрі Державного Департаменту для німецьких справ на терені Німеччини.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3. 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЗА ВСЕБІЧНУ ОБОРОНУ

Палата Репрезентантів, після відносно дуже коротких дебат, що тривали заледве два дні, однодушно схвалила минулого четверга законопроскт, який передбачає понад 33 більйони долярів видатків на оборону країни. Прийнятий законопроскт цілком відповідає тому, що його представив Конґресові уряд президента Айзенгавера, з незначними тільки змінами чи доповненнями. Пропозицію про більшу зміну, себто про признання додатковвого більйона долярів на продукцію важких бомбардувальників, Палата відкинула. Ухвала цього законопроскту в Палаті ще не є остаточна, бо він тепер іде до Сенату, в якому демократична більшість заповідає нові заходи і зусилля для збільшення видатків на авіяцію. Але це збільшення ,а не зменшення оборони.

Становище і відношення Конґресу до справ оборони, виявлене під час переслухань і дебат у цій справі, публічна опінія прийняла з помітним задоволенням і апробатою. Правда, під час переслухань і дебат виявились усілякі суперечності, навіть між найбільш кваліфікованими й авторитетними знавцями оборонної справи. Але ці суперечності були в більшості подиктовані „конкуренцією" між поодинокими частинами збройних сил, бо кожна з них — армія, фльота, авіяція і морська піхота — вважають себе за найважливішу і рішальну частину в модерній обороні та стратегії. Проте, це є нормальне явище, і воно не захитає ані обороною, ані її балянсом, отже й не тривожить публічної опінії. Натомість її поважно заспокоює загальна тенденція скріплювати, а не послаблювати оборону.

Це дуже важливе в теперішніх обставинах, бо саме послаблення оборони вільного світу взагалі, а Америки зокрема, мають на меті всі совєтські усмішки, співіснувально-миролюбні фрази та викликувані ними всілякі „духи". Ще напередодні ухвали і під час дебат над оборонним бюджетом в Палаті Репрезентантів совєтські „миролюбні" аґресори пустили в світ вістку, що вони, мовляв, плянують зменшити свої збройні сили на півтора мільйона вояків, чого, очевидно, ніхто не матиме права і можливости сконтролювати. Тим часом, ухвалений Палатою оборонний бюджет є вимовним доказом того, що Америка вже справді відпорна на всі підступні голоси большевицьких сирен, і що всі сумніви в цій справі, що їх часом підсуває одна або друга дипломатична акція, не мають реальної підстави.

Коментуючи з признанням акцію Конґресу в справі оборонного бюджету, американська преса все ж таки звертає увагу на ще одну дуже важливу ділянку тієї самої оборонної справи, а саме — на американську допомогу в оборонній підготові її союзників. На цю ціль уряд запропонував окремо майже 5 більйонів долярів, що включає й видатки на утримування американських баз на чужих територіях. Тепер преса однозгідно піддержує і цю бюджетову пропозицію, підкреслюючи, що кожний американський доляр, виданий на збільшення оборонних зусиль поза американською територією, має вдесятеро більшу вартість, ніж мав би, коли б його вжити на оборону в самій Америці.

Всі ці міркування і тенденції є правильні і їх можна тільки піддержати. Але все ж вони ще далеко не вичерпують усіх оборонних проблем, які сьогодні вже не обмежуються тільки гарматами, танками, літаками і навіть атомовими чи водневими супербомбами. Моральна і політична оборона, з одного боку, рівночасна із моральним і політичним послаблюванням противника, з другого боку, є сьогодні так само важлива, як і технічна зброя. І тому щойно поставлення на відповідну висоту всіх тих ділянок створить суцільний оборонний мур, неприступний для ворожих атак.

Тим часом, саме політично-моральна оборона, яка мусить іти впарі з морально-політичною атакою на противника, не тільки не є на потрібній висоті, але й виявляє поважні недомагання. Завжди кволий „Голос Америки", всілякі непередрішенські концепції та завжди несміливе і аж занадто платонічне відношення до визвольних рухів поневолених Москвою народів навряд чи сприяють тому, щоб ця ділянка американської оборони стала на потрібній висоті.

Тому то, підтримуючи всебічно військові оборонні заходи країни, ми повинні завжди і постійно звертати увагу й на політично-моральну оборону, яка включає і максимальну американську допомогу та підтримку визвольних змагань поневолених народів взагалі, а українського народу зокрема. Це напевно не припадок, що Москва пропаґандивно робить тепер українців „партнерами", щоб ламати в той спосіб їхній резистанс. Чи можна тому резистансові, такому загрозливому для Москви, допомогти політикою непередрішенства? А проте, непередрішенство все ще є складовою частиною американської політики і тим самим також слабим місцем в суцільній американській обороні.

ТІНЬ НАД АВТОМ

Ніяка інша ділянка промислу не цікавить так найширших мас населення З'єдинених Держав і не заторкає так презірних інших ділянок промислу, як автомобільний промисл. Це не є справа автомобільних фабрикантів і робітників, справа одного Дітройту, столиці світового автомобільного промислу, а справа буквально всієї країни і буквально всієї нації. На доказ, пригадаймо тільки, що в 1954 році 72,182,560 осіб в Америці мали дозвіл на їзду автом, а зареєстрованих авт було тоді 58,589,863. Минулого року зареєстрованих авт було в Америці кругло 61,300,000, в тому числі особові авта, вантажні й автобуси. Проте, статистика продажу авт за два останні роки виявляє зниж.кову тенденцію: якщо у 1953 році в роздрібному продажу (через „ділерів", розподілювачів) продано 31,498,000 авт, то в 1954 році продано вже 29,962,000. Приблизно таке саме зниж.кове явище видно на статистиці фабричного продажу авт. У 1953 році продано з усіх американських фабрик 7,323,214 авт вартости $ 11,091,604,000, а у 1954 році продано їх 6,601,071 на загальну суму $ 9,878,113,000.

Це все ще імпозантні цифри і щодо кількости проданих авт в одному позаминулому році, і щодо їхньої вартости. Вони просто головокружні, коли пригадати, що, властиво, це ще дуже молодий промисл і дуже недавній товар масового вжитку. Адже перше авто появилось ледве 6 травня 1889 р. на світовій виставці в Парижі (це був німецький „Бенц"). У З'єдинених Державах щойно в 1892 р. Чарлз Дюрайє сконструював перше авто, але дістав на нього патент лише 11 червня 1895 року, отже ще за живучого нині покоління. Та й історія Дітройту, як автомобільного центру, розмірно коротка. Бо вправді це місто починає свій родовід від 1701 року, коли його заснував француз Кадіяк, але воно нараховувало ще в 1900 р. тільки 285,704 мешканців, як місто, славне тоді з торгівлі футрами. Через 50 років це місто мало вже 1,849,568, а з т. зв. метрополітальною округою, в якій розсіяні робітники дітройтського автомобільного промислу — 3,016,197 мешканців. Дженерал Моторс, Форд, Крайзлер і Пакард — найбільші автомобільні продукційні компанії, зосереджені в тій окрузі, затруднювали в 1954 році 479,000 робітників, що діставали погодинну платню, не рахуючи працівників і службовиків, оплачуваних за місячною розцінкою. Пересічна платня автомобільного робітника в Дітройті була в 1954 році $ 2.27 за годину, отже тижнево діставав він $ 90.80. У тому році автомобільний промисл в Дітройті виплатив 2.2 більйона робітничих платень, що становило 241% супроти 1940 року.

На ці величезні цифри весною - літом цього року, внаслідок тієї похилої лінії у збуті, про яку згадано вище, впала тінь значного сповільнення темпу продукції авт. Докладної статистики продукції і збуту за минулий рік ще не оприлюднено, але минулий рік замкнено дальшим упадком продажу, гуртового фабричного, так і роздрібного через розподілювачів. У цих останніх залишилось стільки нерозпроданих нових авт, що вони значно зменшили своє запотребування супроти фабрик. На зменшення оборотів новими автами вплинула чимало та обставина, що збільшились обороти вживаними автами, яких на ринку є стільки, що їх просто неможливо охопити ніякою статистикою. І все це разом відбилось на актуальному ринку праці в Дітройті. Замість минулорічних „надгодин" прийшло частинне звільнювання. На кругло півтора мільйона робітників у метрополітальній окрузі Дітройту (не тільки з автомобільного промислу) — в минулому місяці було кругло 125,000 безробітних. Серед них, очевидно, найбільше робітників з автомобільного промислу. Департамент Праці оприлюднив, що на 28 квітня ц. р. в усій країні було 137,000 безробітних автомобільних робітників, з того числа 84,000 у стейті Мишиґен з його дітройтським осередком. Юнія автомобільних робітників подає ще вище число безробітних — 141,600. Найбільше занепокоєння викликає „звишкова тенденція" в безробітті якраз в автомобільному промислі, зокрема, в стейті, в якому цей промисл зосереджений і від якого через це залежать і інші тамошні галузі продукції та торгівлі (від купівельної сили тамошньої найчисленнішої автомобільно-робітничої верстви). Отже, коли в грудні минулого року було у стейті Мишиґен 88,000 безробітних, а в січні ц. р. 113,000, то в лютому ця цифра скочила до 155,000, в березні — до 183,000, а в квітні — до 190,000. В самому Дітройті в грудні мин. року було 45,000 безробітних, а в квітні ц. р. — 125,000. Три найбільші автомобільні компанії — Дженерал Моторс, Крайслер і Форд — не ведуть статистики тимчасово звільнених робітників (або не хочуть її оприлюднювати), але юнії подали, що Дженерал Моторс у цілій країні звільнив тимчасово коло 60,000 робітників, Форд — 18,000, а Крайзлер — 32,000.

Правда, в стейті Мишиґен працювало на кінець квітня ц. р. 2,476,000 робітників, з чого в одному Дітройті 1,375,000. Департамент Праці подає, що в автомобільному промислі в цілій країні працює тепер кругло 850,000 робітників за годинною винагородою. Самі автомобільні компанії не виявляють поважного остраху. Вони твердять, що 1956 рік буде дальшим роком найвищих оборотів в історії автомобільного промислу (найвище число проданих авт було в 1950-му, а потім в 1953 році). Автомобільні промисловці покликаються на дальше тривання великого добробуту в країні і застосовування урядом запобіжних заходів, щоб не допустити до депресії. У великій мірі допомагає в цьому не тільки існуюче загальне законодавство про забезпеку проти безробіття, але й минулорічна юнійна умова з автомобільним промислом про т. зв. ґарантію праці, що передбачає додаткову виплату безробітним. Все ж існуюча знижка в автомобільній продукції і звишка на ринку безробіття непокоїть юнійних діячів, що приготовляють протизасоби. Так ось Волтер Рутер, президент могутньої Міжнародної юнії робітників автомобільного, летунського і сільсько - господарського виряду, що нараховує 1,239,000 членів (Міжнародна юнія автомобільних робітників існує окремо і має тільки 120,000 членів), запропонував адміністрації всіх компаній, які в даному випадку заінтересовані, щоб вони разом із юніями, почали обмірковувати цю ситуацію, грізну з погляду Рутера. Покищо нема познак, щоб продукція в автомобільному промислі зменшилась так значно, щоб це відбилося на промислі сталевому, ґумовому й інших тісно пов'язаних ділянках, але автомобільний промисл і взагалі авто — це такий невральгічний центр всього американського життя, що ця справа відбилася голосним відгуком на сторінках найповажнішої американської преси.

КЕРІВНА ВЕРХІВКА СССР

20-ий з'їзд комуністичної партії СССР вибрав свій центральний комітет з 318 осіб. Комітет складається з членів (133 особи), кандидатів (122 особи) і ревізійної комісії (63 особи). Комуністична партія в СССР є силою, яка „скеровує і очолює" працю уряду. Отже, ці 318 осіб є найвищим керівним органом СССР. Від нього, а не від уряду, залежатиме така чи інша політика СССР.

Центральний комітет складається з таких основних трьох груп: професійних партійців, військовиків і представників інтелектуального світу. Головне ядро центрального комітету становлять професійні партійці. Це — секретарі республіканських і обласних партійних комітетів, високі урядовці, міністри. Їх вік переважно десь біля п'ятидесяти років. Це — молоді висуванці. Вони не мають яскравих біографій, імена їх не оповиті ореолом „революційности", як імена старих большевиків. Це — вихованці партійних високих шкіл, з яких вони готувалися як професійні службовці державного і партійного апарату. Саме вони займають домінантне становище в цій групі. Більш заслужені і старшого віку партійці або втратили свої позиції, або відсунуті в тінь. На таке розміщення мав вплив, безперечно, Хрущов: він хотів мати біля себе несміливих новаків, а не рівнорядних партнерів, які можуть конкурувати з ним і бути йому непокірними.

Другою значно меншою, але все ж помітною групою є військовики. Тут також помітна тенденція висувати на перший плян молодших. З 11 генералів, яким 11-го березня 1955 року надано звання маршалів, 7 увійшло до складу центрального комітету. Це маршали: Баграм'ян, Бірюзов, Гречко, Яременко, Москаленко, Чуйков і Жигарєв. З старших маршалів до центрального комітету ввійшли: Василевський, Жуков, Конєв, Малиновський, Соколовський, Будьонний, Тимошенко. Крім того, до складу ЦК входять: ген. А. Лучинський (командувач Туркестанської військової округи), ген. А. Горбатов (командувач Прибалтійської військової округи), ген. М. Малінін, ген. Мерецков, ген. Штиков, і, як представник фльоти, адмірал Горшков. (В списку ЦК не позначено посад і звань, тому можливо, що військовиків є більше).

На Заході від деякого часу дискутується питання про якусь особливу ролю армії, про те, що вона починає набирати на силі і відсуває набік партію. Особливо про це пишуть люди, які бажають, щоб так було. Великі надії, зокрема, покладається на маршала Жукова. Жуков — це безбарвна постать серед московської кліки. В його військовій кар'єрі не було нічого такого, що вказувало б на нього, як на революціонера, здібного вчинити державний переворот. Жуков — це типовий росіянин, без волі до боротьби, без ініціятиви, з нахилом до покірности. Коли з нього робили героя, він був героєм, коли відсунули в тінь — він покірно стояв у тіні. Тепер ним, як іграшкою, користується Хрущов, спритно граючи на надіях Заходу. Про самостійну політичну ролю армії не може бути мови. Не армія, не Жуков персонально домагалися політичних змін і участи в керівництві, а сама партійна верхівка рішила поставити армію в більш упривілейоване становище. Партійна верхівка, передбачаючи скрутний час, хоче, щоб армія її боронила. І тому вона намагається задовольнити персональні амбіції і потреби військової верхівки.

Третьою найменшою групою в складі центрального комітету є представники інтелектуального світу, який є зовсім „скривджений". Не потрапив до ЦК президент Академії Наук Несмєянов, лише кандидатом є секретар Спілки письменників Сурков, хоч обидва вони на з'їзді виступали з звітними доповідями про стан науки і літератури. Учених, як повні члени ЦК, репрезентують історик Панкратова і комуністичний філософ та теоретик М. Мітін. З письменників членом ЦК є один лише Корнійчук .Крім Суркова, в кандидатах значиться бувший секретар Спілки письменників Фадєєв, а в складі ревізійної комісії — редактор „Литературной Газети" Кочетов, письменник, що висунувся останніми роками.

У персональному доборі членів ЦК виразно помітно вплив Хрущова. Новий ЦК сміливо можна назвати хрущовським. Упривілейоване становище мали партійці, які зробили кар'єру на Україні під керівництвом Хрущова. Три члени українського партійного апарату стали першими секретарями союзних республік. Як такі, вони потрапили в повні члени ЦК, а один з них Л. Брежньєв — у кандидати в члени президії ЦК. Цими секретарями є: З. Сердюк (Молдавія), В. Мжаванадзе (Грузія) і Л. Брежньов (Казахстан). Лише три роки як приїхав з

(Закінчення на стор. 3-ій)

5 РОКІВ ЕСПАНОМОВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ

Буенос Айрес, Арґентина. — В неділю 8 квітня зібралося тутешнє громадянство в залі „Просвіти", щоб вшанувати 5-ті роковини діяльности Українського Інформативно - Видавничого Інституту, бо саме 8-го квітня 1951 р. за почином ініціятивної групи, очоленої д-ром Малецьким, відбулися в тому самому просвітянському будинку основуючі загальні збори, на яких створено Інститут. Перші два роки очолював нову установу д-р. М. Малецький, один рік мґр. К. Микитчук, тепер її головою є д-р В. Іваницький (брат відомого режисера й актора).

За першого півтора року існування УІВІ видавав місячний бюлетень на 8 сторінок (разом 20 чисел) під назвою „Украніа Лібре". Опісля, не змінюючи назви, перейшов на поважний квартальник, — дотепер 9 випусків по 96 сторінок: формату „Юкреініен Квортерлі". Бюлетень редаґував Б. Вітушинський, квартальник редаґував д-р М. Малецький. Зміна типу публікації вповні оправдала себе: журнал, у протиставленні до бюлетеню, творить тривкий вклад у еспаномовну українознавчу літературу. Крім того, УІВІ видав у 8,000 примірниках еспанський переклад відомої книжки Мартовича про українські визвольні змагання, та розкольпортував видану „Просвітою" книжку Галайчука про українську державу 20-го сторіччя в міжнародноправному аспекті (також еспанською мовою). Безліч листів з Еспанії та з різних кінців латинської Америки є доказом, що робота не йде намарне.

Більша частина основоположників Інституту належала до одного політичного середовища, тому в деяких колах тутешньої колонії прийнято нову установу з резервою, побоюючись, що її робота матиме груповий характер. Підозріння виявилися безосновними, двері Інституту стоять широко отворені для всіх українців, без огляду на їхню групову приналежність. Майже кожного року напередодні загальних зборів ідуть зусилля, щоб до майбутньої управи притягнути нових людей. Про лінію „Украніа Лібре" мало нагоду переконатися громадянство ,коли на першій сторінці того журналу появилася посмертна згадка про св. п. Андрія Лівицького (з великою світлиною), а під її впливом амбасадор Куби в Мадриді (постійний читач „Украніа Лібре") помістив у найповажнішому кубинському щоденнику статтю про безперервність українських визвольних змагань, в дусі прихильному для екзильного уряду УНР. Передрукована в „Украніа Лібре", та стаття творить переконливий документ безпартійности журналу.

На зустрічі УІВІ з громадянством, в залях Еспанського Готелю в 1954 р., проф. Онацький у своїй промові ствердив, що „Украніа Лібре" обстоює лише загальнонаціональний інтерес, тому заслуговує на підтримку всього громадянства. Від того часу постійно дає моральну підтримку Інститутові — при всіх нагодах, теж і на терені очолюваної ним Української Центральної Репрезентації. Промова заслуженого, загальношанованого науковця та громадського й політичного діяча творить подекуди зворотну точку в історії відносин між Інститутом і тутешньою колонією, немов би остаточне визнання. Лід остаточно проломано. На кожне запрошення Інституту приходять представники всіх місцевих українських установ та одноголосно висловлюють йому признання. Голова Інституту займає в Управі Української Центральної Репрезентації пост референта зовнішньої пропаганди. Інститут є, немов би пропагандивним органом зорганізованої, сконсолідованої української колонії в Арґентині.

І, не зважаючи на те, УІВІ станув перед прикрими фінансовими труднощами. У минулому році появилися лише три випуски квартальника, дармащо четвертий вже давно готовий до друку. Здавна готовий до друку теж і перший випуск „Українського Річника Міжнародного Права" з працями проф. д-ра Я. Падоха,, проф. д-ра М. Войнара, д-ра В. Маркуся, В. Голубничого, д-ра Р. Олесницького, д-ра Б. Галайчука, з рецензіями на українознавчі англомовні публікації арґентинських правників. Розпляновано друге аналогічне чужомовне наукове видання, присвячене проблемам української економії. Та не стало фондів ні на спеціяльні видання, ні на продовжування загального квартальника.

Бюджет УІВІ ніколи не був твердо устабілізований, збірання засобів на кожний черговий випуск вимагало поважних зусиль, дармащо йшло лише про покриття коштів перекладу, друку й порта, бо редакція й адміністрація безплатна. Від кількох місяців ситуація погіршала. Нова еміґрація масово виїздить до ЗДА. Коли йде про давніх еміґрантів, членство „Просвіти" (яке постійно давало моральну та частинно і матеріяльну підтримку Інститутові) перетяжене сплатою довгів за новозбудовану залю та умеблювання її. В останніх двох роках недобір Інституту покривав голова; ті позички (а звісно, що воно значить „позичка" в добі девалюації) дійшли до 30,000 пезів. Д-р В. Іваницький людина заможна, але все має свої межі, зокрема при теперішній арґентинській економічній коньюнктурі.

Видання й висилка одного випуску „Украніа Лібре" коштує коло 10,000 пезів! Досвід останніх років стверджує, що немає змоги зібрати 40,000 пезів річно на тутешньому терені. З чималим вкладом праці зорганізована українськими промисловцями та купцями фантова лотерія дала ледве 4,000 пезів (100 долярів). По кінець минулого року Українська Центральна Репрезентація зібрала не цілих 12,000 пезів національного податку; тим самим не має з чого виплачувати передбаченої в бюджеті субвенції на „Украніа Лібре". 40,000 пезів — це на тутешні умовини великі гроші.

Але 40,000 пезів — це лише 1,000 долярів. Невже немає змоги зібрати в ЗДА річно 1,000 долярів на єдине українське еспаномовне видання? На єдину публікацію, яка обслуговує 18 американських держав.

Б. Г.

Д-р Теофіль Окуневський*

СТАНИСЛАВІВ ТОМУ 70 РОКІВ

Спомин

Прибув я до Станиславова в 1884 р. на весні, маючи тоді 25 років, і вступив тут до адвокатської канцелярії д-ра Квятковського на місце Мілетона Бучинського, котрий власне в той час отвирав власну канцелярію.

Місто Станиславів виглядало в ту пору багато скромніше, як тепер, і розбудова його була багато менша. На вул. Липовій ледве кілька домів, 3-4 було поверхових, між ними дім б. адв. Пшибиловського, що його вже за моїх часів купив бурмістр Камінський на приміщення нашого Єпископства і Консисторії. Навпроти того дому ,стояв старенький партеровий домик, де мешкав наш станиславівський парох Шанковський з родиною. Тепер тут стоїть гарна 2-поверхова Духовна семінарія, — далі невеличкі доми аж до алеї з липами, на кінці якої стояв двір Ромашкана, власника сусіднього села Крехівці.

Ромашкан, хоч уважався ще за поміщика, був дуже скромним чоловіком, займався лише музикою, грав на фортепіяні і коло нього гуртувалося музичне товариство, до якого мали доступ, а властиво й держали його наші українці, в першім ряді ціла родина нашого пароха о. Шанковського .

Ми молоді, сходилися часто в домі привітливого, добрячого пароха, бо там був спів, співав син Святослав, потім апеляційний радник у Станиславові, і його сестра Олена. Святослав служив тоді в суді, як судовий аскультант.

Катехитом гімназії був тоді о. Литвинович, пізніший архипрезвитер, а сотрудником о. Семенів, його шваґер. Жили вони оба разом на поверсі в бурсі св. Николая при вул. Голуховського — дух в тій бурсі і в домі Литвиновича та Семенова був ще москвофільський. Катехитом жіночої школи був свідомий українець о. Порайко.

Характеристична на той час в Станиславові була обсада головних урядових місць. Старостою був тоді гофрат Прокопчиць, пізніший інспектор східньо - галицьких староств. Він зовсім не таївся, що він з роду русин (українець), говорив з нами по-українськи і був строгий для себе і всіх урядовців. Хоча відчувалось тоді в Станиславові, що крайовий уряд — польський, але повітовий староста був таким маркантним австрійським державним патріотом, що жадний національний шовінізм не мав до нього доступу. Президентом суду був Паславський, перед яким рівнож трясся весь окружний суд, і тільки ми знали, що він з походження українець. Це був ходячий строгий австрійський закон, ніхто з нас доступу до нього не мав. Подібний тип стояв також на чолі державної гімназії Керек'ярто, перед яким трепетали всі професори; я заходив до нього кілька разів за якимись збірками, він говорив до мене по-українськи і давав датки. На чолі реальної школи стояв рівнож українець, дир. Чачковський, — цей вже був ближчий до нас і його родина ходила час до часу на наші імпрези. Зятем його був дир. Ілля Кокорудз, пізніший директор української гімназії у Львові.

Бурмістром в той час був Камінський ,який з великим розмахом і цілою душею старався за розріст і піднесення значення міста Станиславова, задовжуючи його, коли важилось між суперницьким містом Коломиєю та Станиславовом, яке з них має стати центром Покуття. Але він своїми заходами у Відні, як посол, і своїми особистими та родинними заходами постарався, щоб остаточно осідком для нашого єпископства стало місто Станиславів, а не Коломия, закупив, як вже сказано, для нього дім Пшибиловського на вул. Липовій, постарався за те, щоб в Станиславові збудовано в'язничний дім коло теперішнього парку, постарався за будинок для штабу 36 полку „ляндвери" (краєвої оборони), страсував околицю Станиславова для переведення залізничої лінії та переконав міністерство шляхів у Відні, що найкращим центром залізничих сполучень має стати Станиславів. За весь той час коломийський маґістрат під управою Функенштайнів та Трахтенберґів дрімав.

Вулиці міста Станиславова не носили тоді ще патріотичних польських імен, але називалися за напрямками, куди йшли — вул. Тисьменицька вела до Тисьмениці, Заболотівська (потім 3 мая) до Заболотова, Брукована (потім Ягайлонська) до Креховець, вул Галицька до Галича.

Найчільнішим тоді свідомим українцем у Станиславові був гімназійний професор Євгеній Желехівський, що видавав свій українсько-німецький словар. Хоча він був хворий (мав рака на лиці), то все ж таки руководив нами молодими і заставляв нас до робіт. Пригадую собі, що як Кость Левицький написав у Львові брошурку про права товариств до зборів в Австрії, то він заставив мене написати рецензію і я це зробив.

Другим знатним чоловіком був скромний Софрон Надільський, далі природник Верхратський. Щоб згуртувати якось нашу міську і сільську інтеліґенцію і влити в неї одноцільну думку, я покористувався думкою повести всю ту інтеліґенцію на розкопи княжого нашого города Галича, якими займався професор університету Шараневич зі Львова і парох з Залукви о. Лаврецький. Якраз тоді проф. Шараневич публікував свої звіти з тих розкопів.

Я запросив проф. Шараневича до Галича, який радо запросини прийняв і з цілою своєю родиною на означений час до Галича приїхав. Зі Станиславова й околиці зібрав я всіх, де лише знав якого з нашої інтеліґенції, замовив для цієї цілі в Станиславівськім тартаку дараби, посадив на двох дарабах всю нашу інтеліґенцію, для якої це була небувала весняна прогулянка, і все те Бистрицею повіз до Галича, звідки вже пішки пішли на місце розкопок. Там вже стояв проф. Шараневич, показав нам фундаменти княжих церков ,княжі саркофаги і все гарно пояснив. Пам'ятаю, що в цій прогулянці взяла участь ціла родина Шанковських, Литвиновичів, Ільницьких з Підпечер, уприємнив нам ті хвилі своїм співом молодий питомець Рибак, і ми, в прегарнім настрою, подякувавши проф. Шараневичові за його виклад про нашу княжу минувшину ,повернулись залізницею до Станиславова.

(Закінчення на стор. 4-ій)

* Д-р Теофіль Окуневський — нар. 1858 р., помер 19 липня 1937 р., належав до найчільніших діячів, спершу ще народовецького, потім націонал - демократичного табору в Галичині. Адвокат, один з основників Нац.-дем. партії, посол до австрійського парляменту, організатор Городенщини, знаменитий промовець, був визначною постаттю серед сеньйорів і дійсних піонерів Галицької України. Цей його, ніде ще недрукований спомин, знайдено між приватними паперами одного з кол. діячів Станиславівщини, тепер у ЗДА. — В спомині зроблено лише деякі технічні поправки. — Ред.

ВЕСНА

Щороку ліс міняє темні шати,
Щороку сонце відновляє путь,
Щоб золото плескуче розіллятп
І в синє плесо серце окунуть.

Я знаю, сорок шостий раз воскресне
Сп'яніла вись, і степ, і далина,
Але щороку я стрічаю весну,
Немов це перша у житті весна.

Надіюсь, вірю і чекаю: може,
Вже цього разу збудеться воно,
Що стільки років надить і тривожить
І в снах моїх співає, як вино.

І що, коли в потузі непоборній
Повстане день, протрубить нам ясу,
І ранок несподівано розгорне
Ніколи ще не явлену красу!

ЮРІЙ КЛЕН

ЛИСТИ З АМЕРИКИ

Говорячи про листи з Америки, президент Айзенгавер сказав: „Кожний, хто пише листи до друзів чи родичів за кордон, може багато зробити для справи інтернаціонального взаємозрозуміння та єдности. А поскільки багато людей пишуть такі листи, то вони можуть зробити дуже багато для того, щоб побудувати в цілому світі нові підвалини для надії та взаємного довір'я".

Минулого літа голови урядів на зустрічі в Женеві наполягали на тому, щоб якнайскоріше поробити ґрунтовні заходи для знищення перепон, які заважають обмінові інформаціями та ідеями поміж народами. Зрозуміло, що листи за кордон правлять за прекрасну нагоду не тільки для урядів, а й для кожного з нас, хто має знайомих за кордоном. Листи від однієї особи до другої, або від однієї родини до другої є найпростішим, найдешевшим і найефективнішим способом подолати ці перепони.

Перепони чи загороди існують не тільки поміж Сходом та Заходом. Часом навіть наші друзі не розуміють нашої політики і наших намірів. Часом вони мають деяку рацію. Можливо, що це цілком природне явище, що на багату і могутню Америку дивляться недовірливими очима. Ми, іноді, також відчуваємо деякий сумнів щодо наших друзів і спільників.

Елемент недовір'я щодо інших народів та їх національного життя є звичайно універсальне явище. Воно проходить тільки поступово під впливом ближчого контакту та зрозуміння. Загальна Рада Американської Єдности шість років тому заініціювала кампанію Листів з Америки.

Цього року Тиждень Листів з Америки, що триватиме від 14 до 20 травня, пропонує такі тези для людей, що пишуть листи за кордон:

1. Пишіть бодай одного листа на тиждень своїм рідним чи друзям.

2. Згадуйте в своїх листах якісь приклади американського життя з свого власного досвіду або з життя у своєму ближчому оточенню.

3. Намагайтеся заперечити злобну критику американського життя та пропаганду, що нібито З'єдинені Держави прагнуть війни, що в Америці всім життям керують великі підприємства та їх інтереси і що Америка є страшенно матеріялістична.

4. Намагайтеся висловити добру волю Америки та її інтерес у добробуті дружніх націй за кордоном. Не вихваляйте наші матеріяльні досягнення.

Дотримуючись тих чотирьох простих правил, мільйони американців, що пишуть друзям та родичам за кордон, можуть зробити надзвичайно великий вплив в справі поширення правдивих вісток про Америку, розвіяти недовір'я та збудувати ширше взаєморозуміння. Картинка Америки, яку люди там побачать, тобто на сторінках дружніх листів — факти з життя — переконає їх якнайліпше.

Листи — це є наша індивідуальна вкладка до справи свободи та добрих інтернаціональних взаємин. Чи вони коментують політику З'єдинених Держав чи життя в Америці — чи просто приватне життя автора, наші листи завжди причиняються до поглиблення доброї волі за кордоном.

Приблизно 297,000,000 листів відіслано було за кордон минулого року згідно з даними поштового уряду. Вони поширили знання про Америку по цілому світі. І до цієї кампанії кожний з нас мусить присднатись, кожний наш лист допоможе, як сказав Президент, збудувати „нову базу для надії та взаємного довір'я".

Загальна Рада.

КЕРІВНА ВЕРХІВКА СССР

(Закінчення зі стор. 2-ої)

України в Москву В. Мацкевич, а вже встиг стати міністром сільського господарства і одним із заступників Булганіна. В кінці минулого року секретар Дніпропетровського обкому О. Кириленко був призначений секретарем Свердловського обкому. Він був обраний в президію з'їзду, в комісії, які виробляли резолюції з'їзду і остаточний плян шостої п'ятирічки. Він був вибраний у повні члени ЦК. Відразу по з'їзді він ввійшов у склад новоствореного бюра ЦК для РСФСР. Кириленко гратиме ключеву позицію, бо в шостій п'ятирічці район Уралу розбудовуватиметься як велика промислова база СССР.

В упривілейоване становище потрапив Корнійчук. Логічно мав би потрапити в ЦК не він, а секретар спілки письменників Сурков. Тут, мабуть, зіграла ролю п'єса Корнійчука „Крила", яку можна було показати в театрах лише завдяки особистому дозволові Хрущова.

Працівник українського партійного апарату А. Румянцев став редактором „Коммуниста" і повним членом ЦК, а дотеперішній редактор С. Абалін пішов на низ, ставши членом ревізійної комісії.

Член президії ЦК М. Сабуров походить з Донбасу, адмірал Горшков, єдиний представник військової фльоти в ЦК, командував Чорноморською фльотою і належав до партійної верхівки України, також маршал Жуков у різні часи був командувачем Київської і Одеської військових округ.

Ці високі функціонери тягнуть з України своїх знайомих в помічники. Заступниками Мацкевича, як міністра сільського господарства, є М. Луценко і К. Назаренко. Завідувачем сільсько - господарського відділу ЦК КПСС по союзних республіках є П. Дорошенко. Директором всесоюзного науково - дослідного інституту сільськогосподарчого машинобудування є А. Красниченко. Директором всесоюзного селекційно - генетичного інституту ім. Лисенка є Ф. Кириченко.

Таких прикладів є більше. Не згадуємо тут партійної верхівки України, яка ввійшла до складу ЦК КПСС і якій це місце належало „по праву". Ми спинилися лише на деяких прикладах, які вказують на те, що Хрущов підбирав знайомих і вірних собі людей. В новому ЦК він, безперечно, гратиме вирішальну ролю.

Л. Лиман

Роман Савицький

УМІ ПРЕДСТАВЛЯЄ НАЙКРАЩИХ УЧНІВ

В 1952 році автор цих рядків в одній із своїх статтей з нагоди оснування Українського Музичного Інституту згадував про те, що серйозні досягнення молоді на музичному полі можливі тільки на базі посиленої, впертої і довготривалої праці одиниць, як складових частин більшого механізму, діточого в даному напрямі. Тоді ми говорили і про те, що розпорошені одинцем наші музичні талани, замкнені у рямцях власного вузького світу, не мають добрих умовин до природного росту, і що саме найвідповіднішою атмосферою для розвитку таланів цих одиниць була б атмосфера загальної, доцільної акції і збірної відповідальности.

Чотирилітня практика на терені УМІ вповні потвердила ці міркування і вже наприкінці першого року праці Інституту почали проявлятись виразні симптоми добрих наслідків збірної, организованої дії. У процесі докладнішої розробки цієї проблеми, на протязі чотирьох років існування УМІ, не було ніодного моменту вагання, чи непевности відносно правильности підходу до справи, а постійний і послідовний ріст числа (сьогодні 500) і знань наших учнів хіба тільки домагався ще більшого поширювання цієї акції.

І в цей спосіб учні УМІ (головно — найпильніші), виразно відчуваючи і усвідомлюючи на протязі чотирилітнього навчання факт, що з ними таки справді щось діється, що вони починають давати з себе більше, як самі хотіли і припускали, заохочені таким станом речі, перемінюються у справжніх ентузіястів і починають працювати „на повну пару", вже не тільки з обов'язку, але таки із справжньої любови до музики.

Але не тільки найпильніші учні знайшлися під впливом акції Інституту, його збірних лекцій, перевірок, іспитів і пописів. Цей вплив виразно позначується теж й на цілому загалові учнів, так, що процент слабих, відсталих учнів у нас дуже невеликий, а бажання підтягнутися і дорівнювати кращим і найкращим учням — явище на терені Інституту нормальне і стале.

Веручи до уваги цю атмосферу збірного бажання учнів здобувати щораз вищий рівень, і усвідомлюючи факт, що учителі УМІ весь час працюють із учнями справді з найбільшою уважністю і посвятою, ми мусіли з бігом часу станути віч-на-віч з реальними вислідами цього послідовного, цілевого труду. Ці висліди оформилися остаточно у виді сімнадцятьох вибраних учнів, які сьогодні є гідними репрезентантами загалу української талановитої і трудолюбивої молоді. Ці сімнадцять учнів вибрані не іспитовою комісією, не дирекцією, чи Учительським Збором, а власним трудом та непересічною видержливістю.

Простудіювавши докладно можливості цих молодих людей (від 11 до 19-го року життя), ми рішили представити їх українському громадянству на окремому концерті (субота 19 травня ц. р., год. 7 веч. в залі Джуніор Гай Скул, 71 Ев. Б) і цим не лиш показати вартість і потенціял українського талану, не лиш заманіфестувати його перед американцями (на концерт запрошені представники американського музичного світу), але передусім вказати на шлях, який, починаючи вже учнівським віком, веде до здобуття певних вершин у мистецтві і до осягнення в майбутньому відповідної позиції у міжнародному мистецькому світі.

Концерту визначних учнів УМІ, який в історії українського музичного шкільництва є без прецеденсу, не належить уважати, однак, концертом якихсь готових, завершених піяністів, скрипаків, чи співаків, а лиш першим, більш відповідальним виступом студентів, що хоч своїми дотеперішніми досягненнями вийшли поза пересічний учнівський рівень, то все ж такі знаходяться тепер тільки у початковій стадії своїх мистецьких амбіцій. Вони свій обов'язок навчання виконують чесно і з любов'ю, а завданням нас, учителів і всього українського громадянства, є піддержати їх труд і виявити їм наше повне зрозуміння і признання.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Шикаґо, Ілл.

Учительська Громада Франкові.

Серед різних біля сотні українських організацій, діє у нас в Шикаґо теж Учительська Громада. Роками дає вона, або організує відчити і різні виступи, про які мало пишеться в пресі, хоч робота велика. Відчити відбуваються переважно в „Українській Бесіді" і вони часом дуже інтересні, але стали вже буденними, тому й фреквенція на них мала.

В цьому році взялася Учительська громада за велике діло: в соті роковини народин Івана Франка рішила вивести на сцену цього літературного українського велетня та запізнати народ з ним, його творами, думками. Рішила „пірнути аж до дна" Франкових книг, що лишили на українському народі „Його духа печать"! Було вже і ще буде кілька імпрез в пам'ять Франка заходом саме Учительської Громади. Кульмінаційною точкою святкувань буде, як сповіщають, „велика Франківська імпреза" в днях 29 і 30 грудня. В цей день Український Літературний Фонд роздасть літературні грошеві нагороди.

В неділю 22 квітня зайшов я на імпрезу, яку влаштували, завдяки Учительській Громаді, українські письменники Шикаґо. Приємно розчарувався, бо Учительська Громада зібрала дійсно наших найкращих мистців пера, поезії і прози. Саме вступне слово проф. Тучапського, голови Громади, було дуже змістовне, відважне і добре подане слухачам. Проф. Тучапський порівняв Івана Франка із відомим французьким драматургом — Мольєром. Як Франкові, так є Мольєрові різні свої і чужі кола закидали різні по-їхньому „єресі". Та народ французький поставив Мольєрові пам'ятник, а на ньому написав: „Тобі нічого не бракувало, лише нам бракувало Тебе, щоби стати славним!"

Яка глибока думка і правда французів! Теж український народ стверджує, що Іванові Франкові нічого до слави не бракує, а нам, українцям, власне для слави бракувало таких людей, як Іван Франко.

Доповідь про Івана Франка мав недавно на шикаґовську сцену прибулий проф. М. Семчишин. Треба признати, що приготовився до доповіді добре. Прочитав докладно не лише твори Франка, але й чужу літературу, що займається Франком.

Проф. Завадович, співредактор „Веселки", знаний поет і письменник, прочитав спомин про перебування на вакаціях в Криворівні над Черемошем, де молодим хлопцем, разом з батьком, мав нагоду бачитися з немічним вже тоді Франком. Франко любив головно читати, любив ходити на гриби, ходив щонеділі до церкви. Як пізніше зрадив нам у своїй доповіді Олесь Бабій, Франко оминав проф. Грушевського, що мав свою віллю в Криворівні. Ишов до церкви тоді, як бачив через вікно, що проф. Грушевський вже вийшов. Був це час, коли проф. Грушевський не поміщував поезій Франка в журналах, де він був редактором. В 1914 р. Франкові ледве вдалося вернути до Львова, бо російська армія заливала Галичину і воєнна військова влада не дозволяла цивільним подорожувати. Лише завдяки доброму помислові батька проф. Завадовича вдалося йому виїхати з Криворівні. Вакації в Криворівні переводив Іван Франко в хаті відомого ґазди різьбаря Якибюка. Цей самий Якибюк прибув в 1933 р. до Шикаґа на Українську Світову Виставу. Я мав нагоду бачитися з ним щодня. Він привіз з собою дещо експонатів і гуцульських виробів, які йому оплатили дорогу. Носився з думкою заснувати в Шикаґо школу різьби і гуцульського мистецтва, та справа йшла так поволі, що ґазда Якибюк по році свого побуту в Шикаґо таки мусів виїхати додому, бо нікому було там його на ґаздівстві заступити.

Олесь Бабій, відомий найкраще як стрілецький поет, виготовив прекрасну рецензію не лише літературної творчости поета, але й його життя. Великий Каменяр, що все віддав Україні, і нічого від неї і її народу не жадав, не мав зрозуміння і послуху серед своїх. Жив він в такому часі, що треба було тоді йти зі струєю, а найменший вияв особистої думки Поета вважали тоді за безбожництво. Доповідач докладно проаналізував відношення поета до своєї Церкви і народу та вірно представив слухачам особу Поета як великого українця, письменника і політика.

Теодор Курпіта, поет з молодшого покоління, знаний теж під псевдонімом Теок, прочитав вірш, „Остання Сповідь", написаний з нагоди цієї імпрези. Поема написана з гумором і легкою сатирою.

Ганна Черінь живе у нас вже кілька літ, дописує до преси і студіює на Шикаґовському університеті. Звичайно, мусить теж працювати на хліб і виховувати доню, тому оце перший раз мали ми нагоду відчути її талан, висловлений в Каменярах її композиції. В ній легко промовила вона до українців на свої теми в американському житті. Авторка дорікає українцям в Америці, що не лупають скали, але поза автом і телевізією часу на нічого не мають.

Богдан Рубчак, це цілком ще молодий хлопець і поет, представляв учасників програми та прочитав дві власні поезії.

Останній шлях Франка, себто докладний опис похорону, подала в поетичній формі пані Рома Турянська. Не знаю, де пані Рома взяла все те, чи привезла з собою з України, чи десь в музею віднайшла. В похоронах — твердить вона — взяли участь тисячі народу і цілий день до 10 год. в ночі народ стояв на кладовищі та слухав промов і церковних відправ. Промовляли д-р Кость Левицький, сотник Носковський від Українських Січових Стрільців, що несли домовину, промовляв представник студентів, який зачав словами „Помер великий пан", промовляв д-р Кирило Трильовський, який вказав на те, що Воєва Управа здає собі з того справу, що 30 тисяч добровольців, що на її поклик зголосилися за кілька днів до УСС, це вплив Івана Франка і його творчости. А Великий Митрополит зі заслання в Росії писав, що від вибуху війни Україна не зазнала більшої втрати ні в майні, ні в крові — над смерть Івана Франка.

На кінець можу тільки погратулювати Учительській Громаді і письменникам Шикаґа, що справили нам правдивий пир. Була це вдячна імпреза, хоч 125 присутніх не винні тому, (а може й винні!), що шикаґовські українці, зовсім згідно з панею Ганною Черінь, сиділи при телевізії або вганяли автами!

Степан Куропась.

Балтімор, Мд.

Річні Загальні Збори Відділу УКК Америки

15-го квітня ц.р. відбулись в Укр. Горожанському Клюбі сьомі з черги заг. збори місцевого Відд. УККА, що їх відкрив діючий голова д-р О. Дерій. Голова відділу УККА подав загальний звіт із праці Екзекутиви за минулий каденційний рік. Він зазначив, що праця проходила в двох напрямках, а саме: внутрішньо-організаційному та зовнішньому. В першому відтинку досягнуто поважних успіхів, бо відділ об'єднав майже всі українські організації нашого міста. Під кінець минулого року постала тут Укр. Студ. Громада і теж включилась до Відд. УККА. Екзекутива старалась координувати працю за принципом безпартійности та об'єктивности. На зовнішньому відтинку заходом Відд. УККА українці, як попередніх років, так і останнього взяли участь в інтернаціональному фестивалі „Ол Нейшинс Дей", теж стараннями Екзекутиви з нашого міста біля 30 осіб взяло участь на бенкеті в Вашинґтоні, що відбувся 21 січня ц.р. для відзначення Дня Незалежности і Соборности України. На фестивалі „Юнайтед Кришчієн Ситизенс Дей" теж українці взяли участь. Відділ зобов'язався фінансово допомогти НТШ в Сарселі для видання Укр. Енциклопедії, і це зобов'язання виконав, висилаючи $100 на ту ціль. Для здобуття фінансів Відділ влаштував вечерниці з танцями та один фестин — пікнік. Під час минулорічного турне Капелі Українських Бандуристів з рамени Екзекутиви УККА пп. О. Стельмах і В. Романовський вложили чимало труду для того, щоб уможливити тут виступ Капелі. Останній, займаючи пост референта зовнішних зв'язків, був у сталому контакті з американцями та говорив про виступ в радіо, пресі і телевізії. Одним із важливіших досягнень Відд. УККА було проголошення 22 січня „Українським Днем" губернатором Меріленду Т. Р. МекКелдином та посадником міста Балтімору ДіАлесандром. Дальше зі звітів інших членів уступаючої Екзекутиви подано до відома, що через Відд. УККА вислано до ЗУАДК 25 афідевітів. Також на ту саму інституцію переведено останню Коляду. На Нар. Фонд через Відд. вислано $529.00

Праця Екзекутиви була задовільною, а тому голова Контр. Комісії В. Чорнодольський поставив внесок на уділення абсолюторії уступаючій Екзекутиві, яку збори приняли одноголосно.

В Дискусії в справі праці Екзекутиви в минулому році щодо збирання Нар. Фонду, організування національних імпрез та активнішої участи в зовнішній праці, забрали слова пп. Т. Царик, А. Чорний, Б. Войтович, А. Радь, О. Хархаліс і полк. Талан. Дискусія відбувалась на належному рівні та речева.

Наступною точкою був вибір нової Екзекутиви на слідуючий рік, в склад якої ввійшли: Т. Чорній — почесний голова, д-р О. Дерій — діючий голова, В. Романовський — заступник голови і реф. зовн. зв'язків, А. Радь — секр., О. Луцишин — секр. англ. мови, В. Чорнодольський — скарбник Нац. Датку, В. Мольник — місц. фонду, Т. Кузьмів — культ.-освітній реф., О. Стельмах — орган. реф., Е. Притула — господ. реф., Т. Царик — інформат. реф., Л. Подоляк — імпрезовий реф., Г. Ящук — жін. реф.

Контрольна Комісія: Б. Зінинський — голова, І. Тригубенко і А. Чорний — члени.

Товариський Суд: д-р Я. Шав'як — голова, В. Татчин і О. Хархаліс — члени.

Зборами проводила Президія в складі: П. Войтович — голова, Д. Пісецький — заступник і Г. Ящук — секретар.

Т. Царик

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

За історичну правду

У своїй рецензії на книгу „Московський Сфінкс" („Свобода" 18. квітня 56, ч. 73) проф. д-р І. Мірчук твердить, що автор тієї книги, п. Косаренко-Косаревич, скривдив президента ЧСР, Масарика, закинувши йому неприхильне, а то й вороже ставлення до самостійницьких змагань українського народу.

Проф. Мірчук покликається на твір Масарика „Европа і Росія", в якому він (Масарик) критично ставиться до російського народу, але не каже, що Масарик всією душею обороняв єдність і неділимість російської імперії. В 1920 р. вийшла в Празі, накладом у 200 примірників, книжка Томи Г. Масарика: „Повоєнска Европа а Руско". Цю книжку розіслано, як резерват, деяким редакціям часописів в ЧСР. Мабуть через недогляд дістала її і редакція українського часопису „Народ" в Ужгороді (Карпатська Україна).

В тім часі працював я в редакції „Народу" і прочитав Масариків твір одним духом.

Зрозуміле, що мене найбільш цікавило, що думає Масарик про українців і Україну. Знайшов я там відповідь, яка врізалась у мою пам'ять, і хоч з того часу минуло 36 років, докладно її пам'ятаю. Ось вона:

„Так, як досі не вирішене питання, чи кашуби окремий народ, чи плем'я польського народу, так само не вирішено, чи малороси або т. зв. українці це окремий народ, чи тільки плем'я великого російського (в оригіналі „руского") народу."

Книжку цю писав Масарик, як сам зазначує, в Києві, за Центральної Ради, від якої одержав повний воєнний виряд для організованого ним Чеського Леґіону.

В глибокій тривозі за долю свого народу та в надії, що „Веліке Руско" захистить дрібні слов'янські народи перед німецьким заливом, доповнив Масарик помилку в оцінці української проблеми.

Правда, що президент Масарик по своїм силам допомагав українській еміґрації, зокрема студіюючій молоді, та дружив з українськими вченими, як проф. Михайло Грушевський, проф. Степан Смаль-Стоцький і інші, та це не змінює справи, бо особиста дружба окремих осіб не може бути критерієм при оцінці історичних подій. Підкреслюю, що погляди провідних чеських мужів еволюціонували з часом в некористь українців.

Наведу маркантний приклад. Відомий приятель українців інж. Яромір Нечас, особистий секретар през. Масарика, відвідав СССР в 1920 р. і побував на Україні. Вернувшись, опублікував він книжку „Українска отазка" („Українське питання"), в якій з братньою щирістю писав про українців.

Той самий Яромір Нечас, як став міністром суспільної опіки, зложив у празькім соймі в 1925 р. таку заяву про карпатських українців:

„Підкарпатські русини це невиклярована етнічна маса, з якої можуть бути чехи, словаки, українці або щонебудь інше".

Ця заява мін. Нечаса, як і цитата з книги Масарика, підтверджують тезу п. Косаренка-Косаревича про неприязне ставлення чеських провідних політиків до проблеми України.

М. Дворян.

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ

В Канаді

СВЯТО ДЕРЖАВНОСТИ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ В ТОРОНТО

Українське громадянство відзначило 25-го березня в залі УНО історичну дату проголошення суверенности Срібної Землі у днях 14-15 березня 1939 р.

Головним доповідачем був гість з Америки д-р В. Шандор, активний учасник державницьких подій Карпатської України. Концерт, яким найбільше клопоталася Олена Глібович, пройшов з успіхом. Приявних привітав адв. д-р Д. Штокало, який вказав на конечну потребу цементувати всі зусилля на шляху до повної перемоги всеукраїнської державної Ідеї.

Хор „Боян" під управою проф. Г. Голинської відспівав пісню „Карпатські Січовики" Г. Китастого. Ст. Федчук проспівала декілька пісень. Ю. Почепюк продеклямував вірш В. Сосюри „Ні сміху, ні співів". Жіночий квартет „Верховина" (Н. Лисанюк, М. Брездень, Г. Підручна і Т. Косач) своїми закарпатськими піснями („В Карпатах сум" і „Посадивим черешеньку") спрямували слухачів в далеку лицарську Верховину. О. Гердан-Заклинська відтанцювала „Думку" — коломийку. Оксана Вризгун-Соколик відіграла піяно-сольо „Прелюдії фіс-дур і е-моль" В. Барвінського. О. Гошуляк проспівав з успіхом „Ой чого ти, Дніпре" і „Пісню Кармелюка" — Фоменка. Мелодеклямація О. Глібович („Зелені гори" О. Олеся) понесла уяву слухачів у далекий Рідний Край.

Акомпаніямент спочивав у руках Стефанії Мовнір-Клос.

Осередньою точкою цьогорічного свята державности Срібної Землі була глибока доповідь д-ра В. Шандора.

Промовець твердив, що жадна політична дія не зломить початого діла 22-го січня 1919 р. і історичного 15-го березня 1939 р., коли Срібна Земля дала доказ волі бути свобідною під кермою державного Києва.

45-ти хвилинну доповідь присутні нагородили бурливими оплесками.

Відспіванням Національного Гимну закінчено це святкування.

В. Косинський

50 РОКІВ НЕСЕННЯ ОСТАННЬОЇ ПОСЛУГИ

Ювілей фірми Петра Яреми в Ню Йорку

Ясна річ, що ніяке похоронне заведення у світі не може користуватись „популярністю" в тому розумінні, як її має будь-який інший торговельний чи промисловий заклад, не кажучи про установи громадського характеру. З самою назвою похоронного заведення в'яжеться — поняття смерти, а люди звичайно линуть до всього, що гріє життям, а не морозить подихом могили. І тому люди звикли навіть кепкувати собі з похоронних заведень — поки одного дня не приходиться їм самим користати з установи, що віддає останню послугу людині на цьому світі.

А вести такий заклад — це не легка справа, бо для цього треба не тільки купецького хисту, але й великого такту, великої терпеливости і тих загальних прикмет, якими є організаційний талант, совісність і солідність до найменших подробиць. Ще труднiше було вести такий заклад тоді, коли він був насправді піонерською станицею за перших часів існування української національної групи в Америці. Похоронний заклад Петра Яреми в Ню Йорку — це властне така піонерська станиця, яка 50 і ще 40 років тому була фактично і інформаційним бюром, і порадною в правних, особливо спадкових справах, і прибіжищем для всіх, що мали родинні клопоти, і централею адрес земляків. Весною 1956 року минає 50 літ від часу заснування цієї фірми і за той час вона не тільки віддала останню послугу кругло 15,000 українців в метрополії Америки, але своїми реєстрами, своїм архівом, стала першорядним джерелом інформацій для дослідника історії української громади в Ню Йорку. Пів сторіччя — це для розмірно молодої американсько-української громади здоровий шмат часу і хоч би тільки тому варта придивитись, яким шляхом ступала продовж пів сторіччя ця українська фірма в Ню Йорку.

Основник цієї фірми, Петро Ярема, приїхав до ЗДА 16-річним хлопцем в 1889-му році. Попробувавши різних фахів — він став кушніром. Працював разом із пізнішим фільмовим маґнатом Адольфом Цукором, що намовляв його взятись на спілку за „ніклодіон", себто машинки, які за одного нікля показували рухомі образки. Петро Ярема не хотів покидати „певних" $ 8 тижневого зарібку і Цукор взявся сам за придуманий ним „бизнес", на якому став мільйонером.

У 1899 році Петро Ярема одружився з Юлією Петрівською, донькою Антона Петрівського, який приїхав до Америки в 1886-му році і спершу поселився був в Шенандоа, Па., де його давній знайомий, отець Іван Волянський був парохом. Згодом Петрівський перенісся до Джерзи Сити і тут саме Ярема познайомився з родиною Петрівських та посвоячився з нею — через молоду красуню Юлію. В 7 років пізніше наступив новий переломовий момент в його житті. Він покинув кушнірство і весною 1906-го року оснував похоронний заклад, спершу із спільниками, а від 1910-го року як власне підприємство. Вів його до своєї смерти у 1925-му році, після якої вдова по ньому, Юлія, вправною, енерґійною рукою керувала фірмою. Померла в 1948-му році і від тоді ведуть фірму Петра Яреми — його сини, Павло і Юрій (Джордж).

Історія тієї фірми тісно пов'язана з історією місцевої громади. Спершу українці в Ню Йорку не мали своєї церкви, а належали до парохії в Джерзи Сити — відсіль і постійний зв'язок Петра Яреми з тим піднюйоркським містом, де знайшов собі дружину. Але в Ню Йорку були вже Відділи Українського Народнього Союзу та „Сестрицтво св. Ольги", братства св. Володимира і Андрея, а пізніше Т-во Бесіда Тисьмениця, Гайдамаки і інші. Петро Ярема був активним членом тих організацій, у 1905-му році став одним із членів-основників греко-католицької парохії св. Юра, яка спершу мала церкву при 322 Іст 20 вул., а від 1911-го року на 7-мій вул., де й тепер стоїть. Його дружина була теж активною діячкою в громадському житті. Вона була довший час головою Союзу Українок Америки, а пізніше його досмертною почесною предсідателькою.

Загальні американські відносини на переломі минулого й цього сторіч відбивались на історії похоронного закладу Петра Яреми. Санітарні умовини були тоді ще дуже погані, і через те була надзвичайно велика смертність дітей. Врак соціяльного законодавства, що реґулювало б працю нелітніх, впливав на велику смертність молоді у віці дозрівання. У 1918-му році панувала пошесть інфлюенци („еспанки") із масовою смертністю. Наладнавши собі вже доставу на час домовин і вибовши право діставати місця на цвинтарі (одно і друге — були нелегкі справи!), фірма Петра Яреми обслуговувала громаду як слід у той трудний час. Пізніше прийшло спроваджування тіл з побоєвищ у Франції після першої світової війни, а ще пізніше поляглих у тихоокеанській другій світовій війні, з Японії та з Кореї. Часто похорони відбувались і відбуваються нижче коштів, а то й безплатно, як добродійне діло. Проте, ані основник фірми, ні його дружина, ні сини-наслідники, ніколи не мали причини нарікати на земляків: вони підкреслюють надзвичайну совісність українців у виплаті коштів похорону членів родини чи приятелів, що самі померли в біді. Зрештою, українці не були й не є окинокими клієнтами фірми. В її реєстрах є прізвища росіян, поляків, словаків і інших.

Тепер, коли існує вже стільки інших українських громадських установ й організацій із своїми великими централями, похоронне заведення перестало бути тим центром не для мертвих, а для живих, що ним було в перших часах свойого існування. Але частинно воно ним таки залишилось: ра-у-раз навідуються до канцелярії фірми Петра Яреми новоприбулі та стурбовано запитують про своїх рідних, які колись жили в Ню Йорку і десь похоронені на американській землі. І майже нема випадку, щоб не знайдено не тільки докладної дати їх смерти, але й даної могили, дорогої для нащадків.

Н. Н.

Франція погодилась доставити Ізраїлеві ще 12 ракетних літаків

Париж. — Французький уряд повідомив 12 ц. м. Ізраїль, що позитивно вирішено ізраїльську просьбу на доставлення Ізраїлеві в найближчому часі ще 12 ракетних літаків типу „Містерія IV". Перших 12 таких літаків вислано Ізраїлеві в минулому місяці. Ізраїльський уряд зголосив пропозиції на закуп літаків і важкої наземної зброї у Вашинґтоні, Оттаві й різних інших західніх столицях. Американський уряд, не відкидаючи остаточно тієї просьби, не полагодив її теж позитивно, заявивши при різних нагодах, що ЗДА, які ніколи не були постійним доставцем зброї для Середнього Сходу, не хочуть, продажем зброї Ізраїлеві, викликати в арабському світі враження, що вони станули цілком по стороні Ізраїлю в його спорі з арабськими сусідами. Ті французькі бойові літаки високої кляси продукується у Франції головно за американські гроші в рямцях програми збросння НАТО. ЗДА дали свою мовчазну згоду на цю французько-ізраїльську трансакцію, яка бодай частинно наближує летунство Ізраїлю до сили єгипетського летунства, страшенне скріпленого доставою совєтських МІҐ-ів.

Скінчилася візита Тіта у Парижі

Париж. — Наприкінці відвідин юґославського диктатора Тіта в Парижі, яка тривала від 7 до 12 ц.м., видано спільний комунікат, в якому ствердженo переведення вичерпних політичних нарад з французьким прем'єром Молле і міністром закордонних справ Піно з одного боку та Тітом і його міністром закордонних справ Коцою Поповічем з другого. Поруч із загальними фразами про взаємну приязнь і спільні мирові цілі і т. п., конкретніше значення мають дві згадки: заява Тіта, що Юґославія підтримуватиме концепцію Франції, щоб уся допомога закордонові йшла через Об'єднані Нації, і що Юґославія „поставиться приязно до всіх заходів, яких ціллю буде ліберальна розв'язка альжирської проблеми". Що розуміти під „ліберальною" розв'язкою — не сказано у тому комунікаті. На пресовій конференції Коца Поповіч боронив політику „невтральности" Юґославії. Юґославський уряд, мовляв, вважає необхідним з'єдинення Німеччини на базі вільних виборів.

Німеччина відкидає суґестії Черчила про участь СССР в НАТО

Бонн. — Західньо - німецький міністер закордонних справ д-р Гайнріх фон Брентано, запитаний журналістами про становище уряду щодо погляду Винстона Черчила на участь СССР в НАТО, спершу відповів, що він уважає, що Черчил узагалі не зробив такої конкретної пропозиції, а тільки не виключив такої можливости, якщо б Совєти в дійсності змінили свою політику. Він, Брентано, сумнівається теж, чи думка Черчила покривається з поглядом англійського уряду. Німецька Федеративна Республіка — заявив Брентано — відкидає теж концепцію невтральности, яку поручив колишній американський амбасадор у Москві, Джордж Кеннан, розіславши різним діячам і чинникам своє приватне меморандум. Брентано звернув увагу, що проти концепції невтральности є однаково теперішня урядова більшість Аденауера, як і опозиційні соціялісти. Взагалі західно-німецький уряд не думає змінити своє засадниче становище щодо способу, як осягнути з'єднення німецьких земель. Торговельні взаємини з СССР є залежні від становища СССР до справи з'єднення Німеччини.

СТАНИСЛАВІВ ТОМУ 70 РОКІВ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

Коли вже сходився наш інтеліґентський гурток, взявся я за порадою проф. Желехівського і Леонида Заклинського до заснування „Бесіди" в Станиславові, якої тоді ще не було. Я постарався, чи виробив статут, з'єднав членів, намив хату в Ринку, недалеко маґістрату на 1-му поверсі, замовив у дешевій в'язничній столярні меблі і пустив „Бесіду" в рух. За образи постаралася учителька Ничаївна. Здається мені, що образ з дівчатами, що кидали вінки до води, довгі роки висів в Станиславівській „Бесіді". До неї зразу належали всі священики, хоч між ними були й москвофіли, і гімназійні вчителі. Учитель семінарії д-р Яхно дуже співчував нашій роботі і щедрою рукою нам у всім допомагав, проф. реальної школи Левицький, обидва Заклинські Раман і Леонид, комісар Чорненький, Софрон Недільський, пізніший директор Коломийської гімназії, проф. Кумановський, урядовець з карного дому Білик, який оснував хор при нашій „Бесіді", залізничий урядовець Борис, проф. учительської семінарії Червінський і брат його, пізніший судовий радник в Коломиї.

Коли вже була основана „Бесіда", то ми почали уладжувати вечора. Вечір у честь Маркіяна Шашкевича дуже вдався. Акомпаніював до пісні „Цвітка дрібная" професор музики поляк. Вечерницями з танцями керував проф. Кумановський.

За почином Желехівського і Леонида Заклинського рушились ми молодші на села і стали закладати або відновляти „Просвіти". З початку в сусідніх селах Крихівці, Опришівці, потім по дальших.

Приймали нас радо всі священики і хоч деякі були з переконання москвофіли, то я ніколи не відчував в них тої неґації нашого національного відродження, яка пізніше появилась у Львові, під впливом часописів, під редакцією Маркова, що стояли вже під рукою російських чорносотенців.

● **Негр Бенджамін Трімбл** з Текоми у стейті Вашингтон, відзначив свій 105-річний день народин участю в перегонах з дітьми і започаткуванням науки гри в ґольфа. Трембл, роджений ще в 1851 році в добу невільництва, пам'ятає день свободи для негрів, проклямований президентом Линколном.

● **Число сільсько - господарських робітників ЗДА** зросло в місяцях березні і квітні на 1,100,-000 осіб, значить на 17 процент. Скількість всіх сільсько-господарських робітників разом з членами фармерів, зайнятими в сільському господарстві, виносила наприкінці квітня 7,654,000 осіб.

ЗДА відмовили азилю кол. президентові Куби

Вашинґтон. — Американський уряд вдкинув просьбу колишнього кубинського президента Карльоса Пріо Сокарраса, який несподівано прибув в минулу середу до ЗДА в примітивному літньому одязі, заявивши, що теперішній уряд Куби вивіз його на летовище і казав залишити Кубу, не дозволивши йому навіть змінити вбрання. Відмова азилю торкається також троє осіб, що були в його товаристві: одного колишнього його міністра, дружину того міністра та високого кубинського старшину. Причиною відмови є поведінка Пріо з-перед двох років, коли він перебував на політичній еміґрації в З'єдинених Державах. Його покарано тоді карою 9,000 долярів за перепачковування зброї до Куби. Карльосові Пріо дали можливість зголосити впродовж 5 днів відклик і представити докази, які могли б вплинути на зміну теперішнього становища американського уряду.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Т-во Клюб Поступовий, Відд. 70 повідомляє, що місячні збори відбудуться в середу, 16-го травня, о год. 7-ій веч. в У. Н. Домі 433 Hoboken Ave. Просимо членів вирівняти свої вкладки. — І. Патуляк, предс.; П. Костик, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Т-во Укр. Січ, Відд. 170 повідомляє, що збори відбудуться в п'ятницю, 18-го травня, о год. 6-ій веч. Проситься членів громадно прийти, вирівняти свої вкладки, в противнім разі будуть суспендовані. — І. Грабар, секр.

МІЛВОКІ, ВІС. — Т-во ім. І. Франка Відд. 103 буде мати місячні збори в суботу, 19-го травня, о год. 7-ій веч., в парафіяльній залі при 1026 S. 11th St. Всі члени повинні взяти участь з огляду на важність справ та їх рішення. — К. А. Геріс, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — С-во Преч. Діви Марії, Відд. 112, буде мати місячні збори в неділю, 20-го травня по 3-ій і 4-ій Службі Божій в залі церкви св. Петра і Павла. Проситься членів вплачувати вкладки, в противнім разі будуть суспендовані. — А. Купер, секр.

БОФАЛО, Н. Й. — Б-во св. о. Николая Відд. 127 повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 20-го травня в церковній залі при Філмор і Онейда вул., зараз по співаній Службі Божій. Пригадується членам, що збори відбуваються що третя неділя кожного місяця по першім. Крім того урядники полагоджують союзові справи майже кожньої неділі від год. 11:30 до 1-ої попол., щоби всі члени мали нагоду заплатити свої вкладки. Також члени, які були суспендовані через свою байдужість, занедбання заплачення вкладок, проситься вирівняти свій довг щоб можна прийняти наново з повними правами. Пригадується членам вписувати своїх дітей і знайомих в члени УНСоюзу. — І. Була, предс.; П. Володка, фін. секр.; М. Левицький, рек. секр.

ЕЛМАЙРА, Н. Й. — Т-во І. Франка Відд. 271 повідомляє усіх своїх членів, що в неділю, 20-го травня, о год. 2-ій попол. відбудуться збори в залі на Лакавана Евню. Проситься членів прибути на час бо маємо багато справ до полагодження, тому Ваша присутність є обов'язкова. — І. Чопко, секр.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Місячні збори Б-ва св. І. Хрестителя Відд. 270 відбудуться в неділю, 20-го травня, о год. 2:30 попол., в домівці УНДому при 433 Hoboken Ave. Проситься членів прибути на збори і заплатити місячні вкладки і рішити нові справи для добра Б-ва. — В. Бутковський, рек. секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. — Місячні збори Б-ва св. о. Николая Відд. 5 відбудуться в неділю, 20-го травня, о год. 5-ій попол., в залі Укр. Кат. Церкви Чесного Хреста, 37-09 — 31 Евню. Проситься всіх членів прибути є важні справи до рішення. Звертаємося до всіх українців, які живуть в Асторії, щоб вписали до 5-го Відділу себе і своїх дітей. Довгуючих просимо, щоб вплачували свої залеглості. — І. Сидор, предс.; А. Климишин, кас.; П. Барнич, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Б-во св. Василія Вел. Відд. 364 повідомляє своїх членів, що місячні збори перенесено на тиждень пізніше, тому що заля є зайнята на Свячене. Отже збори відбудуться в неділю, 20-го травня, о год. 2-ій попол., в УНДомі, 3161 East 93 St. — Гр. Кукіз, предс.; В. Бреждун, кас.; Й. Стойка, рек. секр.; В. Владика, фін. секр.

ТАРЗАН, ч. 3667. До дерев!

WHEN TARZAN OVERTURNED THE CAULDRONS OF BOILING WATER, THE CANNIBALS FELL BACK IN CONFUSION.

Коли Тарзан перевернув казан з окропом, людожери в замішанні подались назад.

THEN HE SUMMONED ZUTAG. "QUICK! TAKE THE TARMANGANI INTO THE TREES. I WILL FOLLOW WITH THE SHE!"

— Тоді він закликав Зютаґа: „Швидко! Візьми Тарманґані і сховайтесь між деревами. Я з нею швидко прийду за вами.

ZUTAG SWUNG THE ASTONISHED WHITE MAN TO HIS BACK AND LEAPED UP THE PALISADE TOWARD AN OVERHANGING BRANCH!

— Зютаґ вхопив здивовану білу людину на плечі і поскакав частоколом в напрямку звисаючої гиляки.